

Она бир ака-ука ва опа-сингилларнинг ҳолатлари

14:23 / 18 апрель 615

- бир киши вафот этиб, ортидан биттагина она бир ака-укаси ёки она бир опа ёки синглиси қолса, олтидан бирни олади;
- бир киши вафот этиб, унинг ортидан биттадан кўп она бир ака-ука ва опа-сингиллар қолса, улар учдан бирни тенг тақсимлаб олишади, чунки Аллоҳ таоло «**ағар улар бундан кўп бўлсалар, учдан бирга шерикдирлар**» деган (*Нисо сураси, 12-оят*).

Шериклик тенгликни тақозо қиласи. Шундай экан, Қуръони Каримнинг ушбу оятига кўра, мана шу ҳолатда эркак киши аёл улушкининг икки баробарини эмас, балки у билан тенг улуш олади.

«**Калола**» деб, вафот этганида ортидан ота-бобоси ҳам, фарзанд-набираси ҳам, яъни асли ҳам, фаръи ҳам қолмаган одамга айтилади. Бу сўз «**أَلْجَنْجِلْجِنْ**» лафзидан олинган бўлиб, унинг маъноси заифликдир. Араблар заифлашиб, қуввати кетиб қолган кишини «**أَلْجَنْجِلْجِنْ**», дейишади. Уламолар вафот этган кишининг ортидан боласи ва отаси қолмаса, ўша одам калола дейилади ижмо қилишган.

قِيَّدَ صَلَّى رُكْبَ يَبَأْ نَعَّ يُورَ
يَنِإَّ لَّاقُونَعُهُلَّا يَضَرَ
نِإَفَ ، مَيْأَرَهَلَّالَّكَلَا يَفُتْيَأَرَ
هَدْحَوَهُلَّا نَمَفَ أَبَأَوَصَنَأَكَ
أَطْخَنَأَكَنِإَوَهَلَّكَيَرَشَأَلَّ
هُلَّا وَنَأَطْيَشَلَّانَمَوَيَّنَمَفَ
أَمَهَلَّالَّكَلَّنِإَءِيَرَبُّهَنَمَ
دَبَعُهَجَرَخَا دَلَّوَلَّا وَدِلَّا لَّا لَّا خَ
هَبْيَشَ يَبَأْنَبَأَوَقَازَرَلَا
رِيَحُنَبَأَوَيَمَرَّادَلَّا وَ
يَقَهْيَبَلَّا وَ

Абу Бакр Сиддиқ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Мен калола хусусида бир фикрни айтаман: түғри бўлса, шериги бўлмаган ёлғиз Аллоҳдандир; у хато бўлса, мендан ва шайтондандир. Аллоҳ ундан покдир. Калола - ўзидан кейин ота-онаси ҳам, фарзанди ҳам қолмаган кишидир» (Абдурраззок, Ибн Абу Шайба, Даромий, Ибн Жарийр ва Байҳақий ривоят қилган).

Баъзилар: «**Калола ортидан фарзанд қолмаган кишидир**», дейишган, лекин тұғрироғи аввалгисидир.

Аллоҳ таоло шундай марҳамат қиласы:

«Зарар келтирмаган ҳолда қилинган васият ёки қарз (адо этилгани) дан сүнг» (Нисо сураси, 12-оят).

Ояты карима зарар келтириш мақсадида қилинган васият ва қарзни амалга ошириш керак әмаслигини ифодаламоқда. Васиятдаги зарар мероснинг учдан биридан кўпини васият қилишдир. Қарздаги зарар эса меросхўрларга зарар етказиш учун қарзи бўлмаган кишига қарзим бор деб иқрор бўлишидир.

«Ислом шариатида мерос илми» китобидан

Ушбу китоб Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2021 йил 24 августдаги 03-07/5163-рақами хамда 2022 йил 27 сентябрдаги 03-07/7348-рақами хуносалари асосида тайёрланган.